

Lugupeetud Riigikogu õiguskomisjoni liikmed!

Pöördume KOOS Erakonna nimel Riigikogu õiguskomisjoni poole seoses küsimusega, mis meie hinnangul puudutab mitte üksnes ühe erakonna pangakonto avamise praktilist probleemi, vaid Eesti erakondade tegevuse õiguslikke tagatise ja demokraatliku poliitilise tegevuse sõltumatust.

KOOS Erakond on Eestis nõuetekohaselt registreeritud poliitiline erakond. Erakond tegutseb seaduse alusel ning allub erakondade tegevusele ja rahastamisele kehtestatud kontrolli- ja aruandlusmehhanismidele.

Sellest hoolimata ei ole KOOS Erakonnal praegu toimivat Eestis asuva krediitdiasutuse arvelduskontot. Erakond on alates 2023. aastast pöördunud korduvalt erinevate krediitdiasutuste poole, kuid kontot avada ei ole õnnestunud. Pangad on esitanud keeldumisteks erinevaid sisemisi riskihindamise, riskitaluvuse ja hoolsusmeetmetega seotud põhjendusi.

Meie jaoks on siinjuures oluline mitte ainult küsimus, kuidas lahendada ühe konkreetse erakonna pangakonto probleem, vaid põhimõttelisem küsimus:

Kas pank võib otsustada, et ta ei ava seaduslikult tegutsevale poliitilisele erakonnale arvelduskontot ega võimalda talle tavapäraseid makseteenuseid ning mõjutada seeläbi kaudselt erakonna tegutsemisvõimalusi ja poliitilisi protsesse riigis?

Erakond ei ole tavapärane äriühing

Poliitilise erakonna olemus ja ülesanded erinevad tavapärasest äriühingust.

Erakonna põhieesmärk ei ole majandustegevuse kaudu kasumi teenimine, vaid osalemine poliitilises elus ja demokraatlikus otsustusprotsessis.

Erakonnaseadus sätestab eraldi erakonna rahastamise süsteemi. Erakonna tuluallikateks on muu hulgas liikmemaksud, riigieelarvest tehtavad eraldised ja seaduses sätestatud tingimustel saadud annetused. Samuti peab erakond esitama oma tulude ja kulude kohta regulaarset aruandlust ning tema rahastamist kontrollib Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon. Erakonnaseadus sätestab ka, et erakond võib pidada ja kasutada ainult neid arvelduskontosid, millest ta on ERJK-le teatanud.

Seega on erakonna rahalise tegevuse puhul seadusega ette nähtud spetsiaalne läbipaistvuse, aruandluse ja järelevalve süsteem.

Sellises olukorras tekib meie hinnangul põhjendatud küsimus, kas erakonna ligipääs tavapärasele makseteenusele saab sõltuda samadel alustel eraõigusliku äriühingu kliendivalikust?

Poliitiline erakond ei ole pelgalt turul tegutsev majandusüksus. Erakond on demokraatliku poliitilise süsteemi osa ning tema tegevuse võimaldamine on seotud põhiseadusliku demokraatia toimimisega.

Küsimus ei ole ainult KOOS Erakonnas

KOOS Erakonna jaoks ei ole küsimus selles, kas mõni konkreetne pank peaks tingimata meie erakonnale konto avama.

Küsimus on selles, kas Eesti õiguskorras peaks üldse olema võimalik olukord, kus nõuetekohaselt registreeritud ja seaduslikult tegutsev erakond jääb ilma toimivast pangakontost, kuna krediidasutused keelduvad temaga makseteenuse lepingu sõlmimisest.

Kui selline olukord on õiguslikult võimalik, siis tekib täiendav küsimus selle mõju kohta erakonna põhitegevusele.

Ilma toimiva arvelduskontota on erakonna igapäevane finantstegevus oluliselt raskendatud. Samuti on takistatud liikmemaksude ja annetuste vastuvõtmine, seadusest tulenevate maksete tegemine ning riigieelarvest erakonnale ette nähtud vahendite kasutamine. Lisaks võib tekkida olukordi, kus pangakonto puudumine mõjutab erakonna võimalust täita muid seadusest tulenevaid rahalisi kohustusi.

Meie hinnangul ei tohiks poliitilise erakonna tegelik tegutsemisvõime sõltuda sellest, kas mõni eraõiguslik finantsteenuse pakkuja peab erakonda enda jaoks sobivaks kliendiks.

Õiguskantsleri vastus

Õiguskantsler on KOOS Erakonna pöördumisele vastates märkinud, et krediidasutuse otsustusõigust piirab muu hulgas võlaõigusseaduse § 710¹ lg 1 ning et makseteenuse pakkuja peab seaduses ja enda tingimustes sätestatud nõuetele vastava isikuga makseteenuse lepingu sõlmima.

Õiguskantsler viitas seejuures Riigikohtu seisukohale, mille kohaselt on makseteenused tänapäevases majanduskäibes juriidilise isiku jaoks hädavajalikud teenused.

Samas leidis Õiguskantsler, et juhul, kui krediidasutus keeldub lepingut sõlmimast olukorras, kus isik vastab seaduses ja teenusepakkuja enda tingimustes sätestatud nõuetele, tuleb vaidlust lahendada tsiviilkohtumenetluse korras.

Meie küsimus õiguskomisjonile on, kas selline õiguslik lahendus on poliitilise erakonna puhul piisav.

Kas demokraatlikus riigis peaks registreeritud poliitiline erakond olema olukorras, kus tema tavapärane ja seaduslik poliitiline tegevus sõltub sellest, kas ta suudab krediidasutusega sõlmitava lepingu üle vajaduse korral kohtus vaielda?

Põhiseaduskomisjoni menetlus

21. septembril 2026 pöördus KOOS Erakond samas küsimuses Riigikogu põhiseaduskomisjoni poole.

Põhiseaduskomisjon edastas meie pöördumise 21.09.2026 kirjaga nr 1-6/26-156/2 Justiits- ja Digiministeeriumile ning palus ministeeriumil analüüsida, milline on lahendus KOOS Erakonna kirjeldatud olukorras ja kas selle lahendamiseks on vajalik muuta seadusi.

Pöördume nüüd õiguskomisjoni poole eraldi, sest küsimusel on oluline õiguslik mõõde, mis puudutab krediidasutuste ja makseteenuse pakkujate õigusi ja kohustusi, lepinguvabadust, makseteenuste kättesaadavust ning poliitiliste erakondade eristaatust Eesti õigusruumis.

Palume õiguskomisjonil käsitleda järgmisi küsimusi:

1. Kas kehtiv Eesti õigus tagab registreeritud ja seaduslikult tegutsevale poliitilisele erakonnale piisava õiguse saada põhilisi makseteenuseid ja kasutada arvelduskontot?
2. Kas krediidasutusel peaks olema õigus keelduda registreeritud erakonnale arvelduskonto avamisest üksnes krediidasutuse enda sisemise riskihinnangu või riskitaluvuse alusel, kui erakond täidab seadusest tulenevaid nõudeid?
3. Kas poliitilise erakonna eristaatus ning tema roll demokraatlikus protsessis peaksid kajastuma ka pangateenuste ja makseteenuste õiguslikus regulatsioonis?
4. Kas kehtiv õiguslik raamistik tagab piisavalt selle, et erakonna seaduslik poliitiline tegevus ei sõltuks eraõigusliku krediidasutuse otsusest erakonda kliendina teenindada?
5. Kas erakondade rahastamise läbipaistvuse, aruandluse ja riikliku järelevalve süsteem peaks olema käsitatav täiendava asjaoluna, mis välistab või piirab krediidasutuse võimalust keelduda erakonnale tavapäraste makseteenuste osutamisest?
6. Kas kehtivat KAS-i, VÕS-i, makseteenuste regulatsiooni ja erakonnaseadust on selles küsimuses vaja täiendada või täpsustada?
7. Kui õiguskomisjon leiab, et krediidasutusel peab ka edaspidi olema õigus erakonnale konto avamisest keelduda, siis millised õiguslikud tagatised peaksid samal ajal tagama registreeritud erakonna reaalse võimaluse kasutada makseteenuseid ja täita talle seadusega pandud rahalisi kohustusi?

Käesoleva pöördumise keskmes on meie jaoks Eesti õigus- ja demokraatliku süsteemi toimimise põhimõtteline küsimus:

Kas Eestis seaduslikult tegutseva poliitilise erakonna võimalus oma tavapärasest poliitilist tegevust korraldada võib sõltuda sellest, kas eraõiguslik krediidasutus otsustab talle avada arvelduskonto ja võimaldada tavapäraseid makseteenuseid?

Palume õiguskomisjonil anda sellele küsimusele sisuline õiguslik hinnang ning vajaduse korral kaaluda koos Justiits- ja Digiministeeriumiga selliste seadusemuudatuste algatamist, mis tagaksid registreeritud erakondadele reaalse ja toimiva ligipääsu põhilistele makseteenustele.

KOOS Erakond on valmis esitama komisjonile kõik asjakohased dokumendid, sealhulgas krediidasutuste keeldumised, Õiguskantsleri vastuse, Vabariigi Valimiskomisjoni vastuse ning Riigikogu põhiseaduskomisjoni edastamiskirja.

Lugupidamisega

Igor Hopp
juhatuse liige ja seaduslik esindaja
KOOS Erakond